

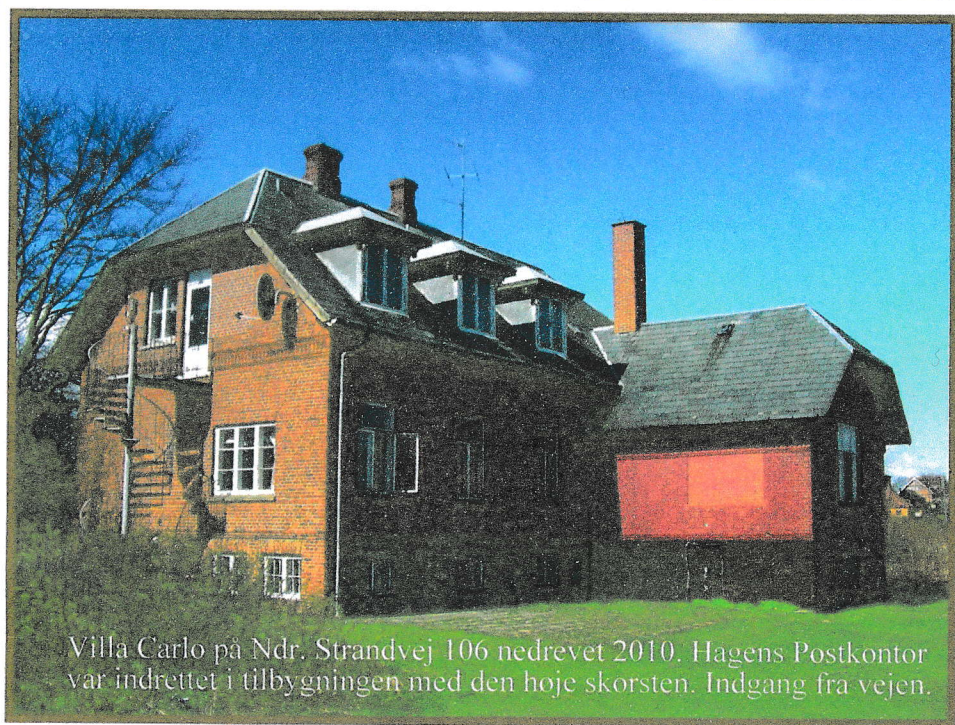
HELLEBÆK - AALSGAARD

egnshistoriske Forening

1.

Egnshistoriske beretninger fra Hellebæk-Aalsgaard

*Rudolf Hagen:
Postmesteren i Hellebæk*

Villa Carlo på Ndr. Strandvej 106 nedrevet 2010. Hagens Postkontor var indrettet i tilbygningen med den høje skorsten. Indgang fra vejen.

1963

Forord

En novembereftermiddag for nogle år siden sad jeg på Hellebæk hotel og drak en kop kaffe. Det var en af disse milde, grå, disede novemberdage, hvor hele naturen ligesom hviler efter sommerens udfoldelse.

Der var ingen mennesker i restauranten og ganske stille, da pludselig et selskab på fire personer arriverede og satte sig ved siden af det bord, jeg sad ved. Det var ganske almindelige mennesker, som slog sig ned ved bordet, mand, kone, datter og svigersøn, hvilket tydeligt fremgik af deres samtale, som jeg med min bedste vilje ikke kunne undgå at høre hvert ord af, og heraf fremgik, at de boede på Østerbro, havde spist frokost hjemme, hvor de også skulle indtage middagen, og nu var kørt i deres vogn til Hellebæk hotel for at nyde eftermiddagskaffen.

Efter dennes indtagelse – det tog ikke en time – gik selskabet ud til vognen og kørte hjem, så var den søndag gået.

Denne såre dagligdags begivenhed fik mig ensomme restaurationsgæst – for nu var jeg helt alene i lokalet og lysene begyndte at tændes ovre i Helsingborg – til at tænke tilbage i tiden og tænkte på, at min barndomsby Hellebæk, befordringsmæssigt i københavnerens bevidsthed var rykket ind mod hovedstaden og nu indtog en plads som Charlottenlund i min ungdom og Josty i mine bedsteforældres ungdom. Den var blevet et sted, hvor man tog hen om søndagen og drak kaffe.

Denne i og for sig ganske dagligdags oplevelse fik mig til at nedskrive nogle meddelelser om Hellebæk i min tidligste barndom og om tiden før min fødsel, det sidste på grundlag af en gammel regnskabsbog, min far, postmester i Hellebæk, havde efterladt sig. – Det efterfølgende er et lille uddrag af disse optegnelser.

Indledning

Når jeg i mine meddelelser og erindringer taler om Hellebæk, dækker dette navn den postale benævnelse for stedet i de tider, nemlig bebyggelsen fra Bondedammen til Strandvejen og endvidere Strandvejen fra Hellebæk hotel til Hornbæk Plantage.

Den 9. juni 1864, efter nederlaget ved Dybbøl og efter rømningen af Als, på et tidspunkt hvor vort fædrelands selvstændighed var i den mest truende fare, rejste en smuk sommerdag fra den gamle hovedbanegård i et blomstersmykket tog hele vor kongefamilie med statsminister Monrad og diverse honoratiores til Helsingør for ved en banket på den kgl. Skydebane at fejre åbningen af Nordbanen. – Nordvest for Helsingør, ved enden af Gl. Hellebækvej, lå en lille by, Hellebæk, som hin dag næppe drømte om, hvor hurtigt denne begivenhed skulle komme til at indvirke på dens tilværelse, idet den de kommende år blev vidne til at blive »opdaget« som et yndet sommeropholdssted for københavnernes.

De første tyve år indlogerede disse sig hos den stedlige befolkning, men i firserne tog villabebyggelsen fart, således at i løbet af få år hele rækken af villaer blev bygget fra Boderne til Hornbæk plantage.

Allerede i 1870'erne var man begyndt at bygge sommervillaer i Aalsgaard: Solbakken (etatsråd Fritsche), Hauchs Hus og justitsråd Schultz' nu nedrevne hus på Kildebakken, samt ved Aalsgaards yderste grænse med vid udsigt mod nordvest, hvor ingen bebyggelse fandtes, Phisters hus.

Men hvad var det for mennesker, der søgte til Hellebæk og indlogerede sig eller byggede huse? Det var mennesker i toppen af det daværende danske samfund, det var en sommerkoloni af eliten af det københavnske selskab indenfor kunst, litteratur, teater og handel.

Dette forklarer, at Det kgl. danske Post- og Befordringsvæsen følte sig foranlediget til fra 1. juli 1886 at oprette et postmesterembede i Hellebæk, skønt byen om vinteren kun talte 500 indbyggere; allerede fra 1870 havde man fået udvirket, at stedet havde telegrafstation tilknyttet vor første telegraflinie Helsingør-København-Hamborg. Jo, den vidste nok, hvordan den ville indrette sig, når den lå på landet – datidens elite.

1886 - 1887

*Postmesteren i Hellebæk - Den gamle regnskabsbog fortæller.-
Politik.- Hvad aviserne meddeler m. m.*

Den 1. juli 1886 ankommer min far til Hellebæk for at sætte sig ind i de postale forhold på stedet, der på det tidspunkt varetages af den stedlige strandkontrollør.

Det var ikke noget lille postdistrikt, der skulle betjenes fra det nyoprettede Hellebæk postkontor, idet det foruden den tidligere nævnte kystbebyggelse omfattede byerne Apperup, Saunte, Skibstrup og Borsholm. Endvidere sorterede brevsamlingsstedet i Hornbæk under kontoret.

Når jeg i dette afsnits overskrift skriver postmesteren i Hellebæk er det, fordi min far blev stedets eneste postmester, idet embedet blev oprettet ved hans tiltrædelse i 1886 og nedlagt ved hans afgang 40 år senere, i 1926.

Næst efter at sætte sig ind i det nye embedes arbejde påhvilede der far den opgave at skaffe lokaler til kontoret, og beboelse til sig selv, - ja, det lyder mærkværdigt for nutidens mennesker, men sådan var det - postmesteren måtte selv ordne denne sag.

Det viste sig ikke at være nogen helt let opgave at finde egnede lokaler, og under sine forsøg på at finde husrum skaffede far sig en uven i Hellebæk, tilmed stedets mægtigste mand, nemlig administratoren for det schimmelmannske Fideikommis, Moldenhawer. Denne residerede i sin embedsbolig på Trompeterbakken og regerede hele byen - ihvertfald den del, der var underlagt ham - mæd hård hånd.

Han mente, at når man oprettede et postkontor i Hellebæk, måtte dette anbringes i nærheden af hans domicil og tilbød derfor far at overlade ham det lille hus, der ligger tilbagetrukket fra rækken, hvor stien fra skoven løber ud i Bøssemagergade - en såre beskeden bolig for et kgl. postkontor - men altså godt nok, mente Moldenhawer. Til stor fortørnelse for Moldenhawer afslog far hans tilbud, - idet han var så heldig at få lokaler og bolig til sig selv i det af kunstmaleren Groth opførte hus - det senere så kendte pensionat »Villa Carlo«. Huset ligger der endnu og er indrettet til embedsbolig for lærere ved Opfostringshuset.

Den lille karnap på nordsiden er et sidste minde om, at huset har været postkontor, idet denne er tilbygget for at være »indlevering« for publikum.

Her installerede far sit postkontor og telegrafstation, der flyttedes fra strandkontrollørens bolig, hvor nu Aalsgaards Conditori ligger. Offentligheden følte ingen trang til at give nogen meddelelse om postkontoret udover en lille notits i Helsingør Avis den 3. august 1886:

*»Telegraphstationen i Hellebæk bliver fortiden forenet med
Postexpeditionen sammesteds«.*

Som før meddelt kom far til Hellebæk 1. juli 1886, hvilket også bekræftes af den gamle regnskabsbog, der fortæller, at han tager ophold på den gamle kro, hvor han får fuld kost og logi for 60 kr. om måneden. Den

Hellebæk Kro o. 1850 (Bossemagergade)

månedlige gage som postmester er kr. 125,00 plus kr. 58,33 for at være telegrafbestyrer. Han flotter sig med køb af et sæt tøj til kr. 60,00 og en stråhat til 2 kroner.

Af de anførte indtægter og udgifter må man let tro, at det må have været vanskeligt at komme igennem tilværelsen, men dette var dog ingenlunde tilfældet. – Man skal nemlig ikke lade sig forskrække af den store udgift til klædningen, idet man roligt kan regne med, at denne har skullet holde i mange år. Tøj var iøvrigt på det tidspunkt relativt dyrt, – men til gengæld var alle de udgifter til ting, der kunne sætte kulør på tilværelsen, ikke alene små i relation til vore dages priser, men også meget små på baggrund af datidens prisniveau. – Beløbene i bogen fortæller om en ung ugift mand, der af sine indtægter er i stand til at føre en tilværelse, som mange i dag med den tidobbelte indtægt kan misunde ham.

I oktober åbnes kontorerne i villa Carlo og far flytter dertil. En god hjælp i sin ungarlemenage får han i madam Carlsen, der for 8 kr. om måneden påtager sig rengøring af bolig og kontorer og udfører det huslige arbejde, han har brug for.

Bogen fortæller nemlig, at han gentagne gange har l'hombrepartier, hvortil indkøbes 6 fl. rødvin for ialt kr. 7,98 og en hel flaske cognac for kr. 2,50.

L'hombrepartierne har spillet en stor rolle i det selskabelige liv i de tider. Han taber altid, hvilket nøjagtig noteredes, 19. oktober kr. 1,00, 22. oktober 19 øre, 28. oktober 50 øre og 31. oktober 25 øre

Som man ser, går det slag i slag, men altid med tab. Han har ikke kunnet klare sig overfor sine ældre, drevne modspillere: købmand Ludvig Petersen,

kroejeren Peter Emil Hansen og teglværksforpagter Lange. – Julen 1886 har været en »hvid jul«, da bogen beretter om kanetur til Helsingør: 3 kr.

Han er medlem af ikke mindre en 3 selskabelige foreninger: Den conservative Club (det må være i Helsingør), Hellebæk arbejderforening og en lille selskabelig sammenslutning der hedder »Sexan«.

Om hans første jul i Hellebæk fortæller bogen, at han spiller l'hombre 1., 2. og 3. juledag og igen nytårsaften, hvilket giver et tab på 6 kroner, så må man håbe for ham, at juletraktementet har opvejet dette tab. – I efteråret 1887 stiftede far bekendtskab med en mand, der var kommet til byen og havde indlogeret sig hos bageren. Det var forfatteren Henrik Pontoppidan, der på det tidspunkt havde forladt kone og børn i Havreholm, hvor han hidtil havde haft sit hjem.

Henrik Pontoppidan var på det tidspunkt under et sommerophold ved Vesterhavet blevet forelsket i en ung pige, hvilket fremgår af hans erindringer, der dog ikke omtaler hans ophold i Hellebæk.

Denne periode betyder et vendepunkt i digterens liv, om hvilket meget levende er fortalt i Axel Kjerulfs bog om det gamle apotek i Helsingør.

Julen 1887 tilbringer far også i Hellebæk, han kan jo ikke overlade sin assistent til alene at skulle klare juletravlheden. Regnskabsbogen er noget trist denne jul og nævner kun følgende udgifter: juleknas 40 øre, lærred til 6 skjorter 36 alen a 24 øre og endelig som slutning på året »Closetrensning 4 kroner«.

Vinteren 1887–88 blev lang og streng. Sunde og bæltter lagde til og ind i marts måned tog sneen rigtig fat, således at jernbaneforbindelsen mellem Helsingør og København blev helt afbrudt til tider.

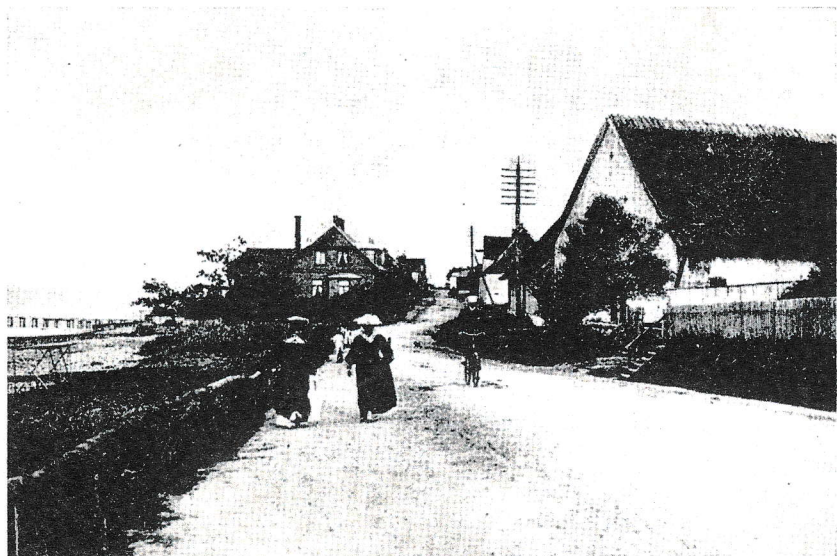
Man havde jo kun Nordbanen, som altid har været meget sårbar overfor snefog. Helsingør Avis melder 13. marts 1888: »Den igår fra København kl. 10 formd. pr. slæde afsendte brevpost kom i aftes kl. 10« – altså 12 timer om at befordre posten fra København til Helsingør. – Endvidere meddeles: »Slædepost afgik herfra kl. 12 nat over Kvistgaard–Fredensborg–Hillerød til København«.

Som følge af transportforholdene oplever vel nok for eneste gang i sin tilværelse Hellebæk at blive gæstet af et af provinsens største teaterselskaber, der på teatret på kroen opførte Folketeatrets store succes »Alt for Damerne« og »Jeppe på Bjerget«. Det er Lund og Petersens selskab på 14 personer, der rimeligvis slået ud af deres rejserute nu fra Helsingør forsøger at tjene til livets ophold ved at give forestillinger i Hellebæk og Tikøb.

Den gamle krosal, som lå gennem hele huset på 1. sal, var rammen om stedets offentlige festligheder og møder.

Man er jo midt i provisorietiden, hvis heftige politiske stridigheder dog ikke mærkedes så stærkt i Hellebæk som så mange andre steder i landet.

I 1885 havde Estrup oprettet det af den politiske opposition så forhadte gendarmerikorps. I virkeligheden et maskeret politisk politi til en noget provokerende støtte for regeringen. Gendarmerne var beredne, i lyseblå uniformer med lange ryttersabler. – Man forbavses ved at læse, at det politisk fredelige Hellebæk også skulle stifte bekendtskab med korpset.

Strandvejen o. 1900 (i forgrunden til højre Hellebæk avlsgaard)

Helsingør Avis skriver 8. juni 1886:

»Gendarmer i Hellebæk Birk«

Som vi erfarer bliver der i denne Uge stationeret et Kommando Gendarmer i Hellebæk, Chefen for Gendarmerkorpset, Oberst Freisleben var i Gaar paa Hellebæk for at ordne Indkvarteringen. Kommandoet bestaar af en Underofficer og 2 Menige, alle beredne. De bliver indkvarteret hos Forpagteren paa Hellebækgaard, C. C. Olsen.

Man forbavses endnu mere ved bladets kommentar, der fortæller noget om korpsets upopularitet, og højrebladets naive forsøg på at bortforklare den virkelige grund til dettes oprettelse, idet man skriver:

»Den smukke Egn Nord for Helsingør vil forhaabentlig herefter blive befriet for det Vagabondvæsen, som i tidligere Tider har været drevet på Vejene og i Skovene, tildels underholdt ved Betleri hos Badegæsterne, som jo ikke kunne kjende Egnens virkelig Trængende fra Vagabonderne.«

Ja, uden at blues skriver bladet, at man anbringer 3 beredne gendarmere i Hellebæk, fordi nogle stakkels subjekter har tigget hos sommergæsterne!

Gendarmerikorpset blev opløst ved det politiske forlig i 1894. Den ene af Hellebæks gendarmere, Olsen, blev udnævnt til landpolitibetjent i Hellebæk.

Annonceringen om et politisk konservativt møde på kroen ser vældig hyggeligt ud:

Møde Hellebæk Krø d. 8. Okt. 1886

Dirigent: Ludvig Petersen

Taler: Kaptajn Rasmussen

Punchesold (!!)

En begivenhed for Hellebæk må det have været, at stedets købmænd, Ludw. Petersen og P. Schaar, i kapsejladsen ved Bellevue hjemfører 1. og 2. præmie ifølge Avis den 6. september 1886. Det fortæller noget om den dygtighed til at sejle en båd, der er erhvervet i det urolige og lunefulde farvand ved Hellebæks kyst – det farvand man kalder Skibenes Kongevej – fra Kronborg til Kullen, en afstand, der med god vind hurtigt kunne tilbagelægges af datidens sejlskibe eller galeaser, skonnerter, brigger, barker og store fuldriggere, – skibe som dengang helt beherskede havet, hvor dampskibene var i mindretal.

Men inde på landjorden gik det langsomt med at komme frem, når man var udenfor jernbanernes rækkevidde. – Som gennem århundreder spændte man en eller to heste for en vogn, og hestene løb ikke hurtigere end de havde gjort før i tiden.

Således så den officielle bekendtgørelse ud om, hvad der var til disposition af offentlige befordringsmidler i 1886:

Diligencebefordringen mellem Hellebæk og Helsingør:

Fra Hellebæk kl. 5 morgen

Fra Hellebæk kl. 5,30 efterm.

Fra Helsingør kl. 10 form.

Fra Helsingør kl. 8 eftm.

Hornbæk-Hellebæk Kjørende Landpost.

Fra Hornbæk kl. 4 morgen

Fra Hellebæk kl. 10 formiddag.

Postvognen fra Hellebæk til Helsingør kunne rumme 6 personer, og det var tilstrækkeligt til datidens rejsebehov. Den kørende landpost var en lille åben ponnyvogn til højst 4 personer. I sommersæsonen udvidedes denne kørsel dog en del.

Dyrt var det også at benytte den forannævnte befordring, idet turen Hornbæk–Hellebæk kostede 50 øre og Hellebæk–Helsingør 60 øre. Til sammenligning skal anføres, at en billet Helsingør–København i det pågældende tidsrum kun kostede ca. 1 krone.

Når Frederik den II på sin nye kongevej kørte fra Kronborg til Frederiksborg slot, er han sikkert blevet transporteret hurtigere end når en af datidens diligencepassagerer foretog en rejse med postvæsenets vogne. Der var ingen af datidens københavnere, der drømte om at indtage deres eftermiddagskaffe i Hellebæk, således som i dag.

Rudolf Hagen.